

Koe on kaksiosainen. Osassa I on kuusi 20 pisteen tehtävää ja osassa II kolme 30 pisteen tehtävää. Saat vastata enintään 5 tehtävään. Näistä tehtävistä enintään 2 saa olla osasta II. Kokeen maksimipistemäärä on 120. Sen saavuttaminen edellyttää, että vastaat 2:een II-osan tehtävään.

Vastauksiin ei ole mahdollista liittää kuvakaappauksia. Älä jätä mitään merkintöjä sellaisen tehtävän vastaukselle varattuun tilaan, jota et halua jättää arvosteltavaksi.

OSA I 20 p. tehtävät. Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Kansalaisuus (aineistona videokatkelma)
2. Suomalaispankkien myöntämät asuntolainat (ei aineistoa)
3. Euroopan unionin budjetti (ei aineistoa)
4. Työttömyysasteet eri ikäryhmissä (aineistona kuvio)
5. Omaisuuden jako (ei aineistoa)
6. Rikoksen määräytyminen (ei aineistoa)

OSA II 30 p. tehtävät. Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Kotitalouksien kulutusmenot (aineistona kuvio)
8. Eurovaaliehdokkaiden näkemykset Euroopan unionin ulkopolitiikasta ja roolista maailmanpolitiikassa (aineistona kaavio ja kaksi tekstikatkelmaa)
9. Välitön ja välillinen demokratia (aineistona tekstikatkelma)

OSA I Vastaa 3–5 tehtävään.

1. Kansalaisuus (20 p.)

1.1. Mitä Suomen kansalaisuudella tarkoitetaan, ja miten sen voi saada? (10 p.)

1.2. Vertaile videokatkelmassa (aineisto 1.A) esitettyjä näkemyksiä Euroopan unionin kansalaisuuden tarjoamista eduista ja arvioi näkemyksiä kriittisesti. (10 p.)

Aineisto: 1.A Videokatkelma: Mikä on parasta EU-kansalaisuudessa? (Video ei katsottavissa.)

2. Suomalaispankkien myöntämät asuntolainat (20 p.)

Erittele, mitkä tekijät vaikuttavat suomalaispankkien myöntämien asuntolainojen korkoihin.

3. Euroopan unionin budjetti (20 p.)

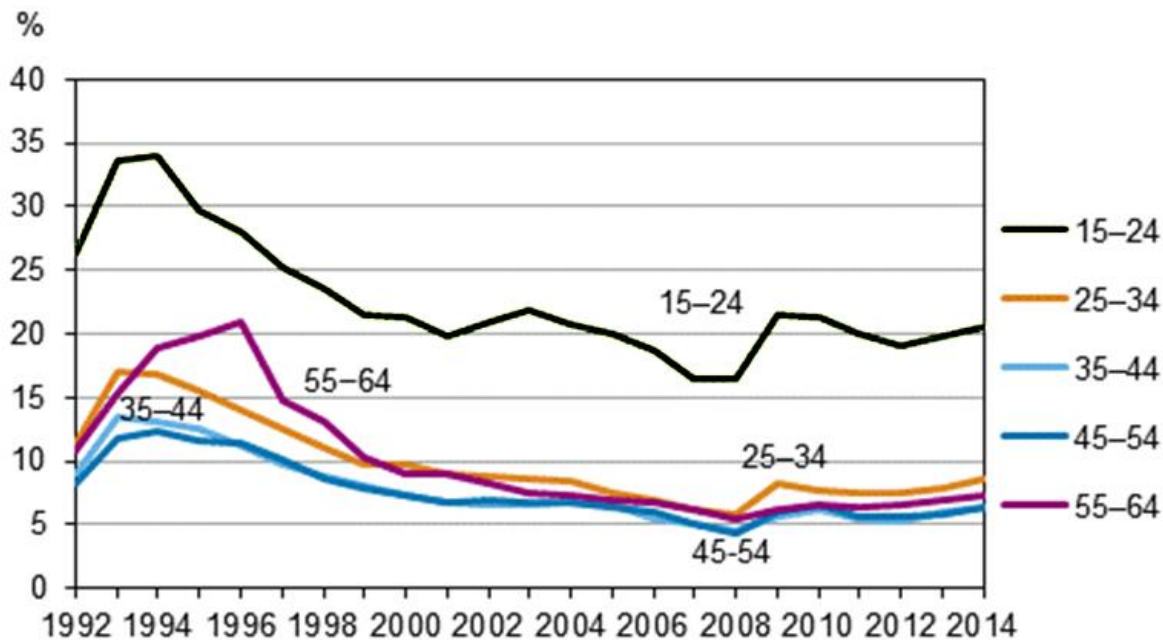
Mistä Euroopan unionin budjetti muodostuu, ja miten sen avulla vaikutetaan Euroopan eri alueiden rakenteelliseen kehitykseen?

4. Työttömyysasteet eri ikäryhmissä (20 p.)

4.1. Tarkastele kuvion (aineisto 4.A) pohjalta eri ikäryhmien työttömyyden kehitystä. (8 p.)

4.2. Erittele syitä, miksi työttömyydessä ja työttömyyskehityksessä (aineisto 4.A) on ollut ikäryhmittäisiä eroja. (12 p.)

Aineisto: 4.A Kuvio: Työttömyysasteet iän mukaan vuosina 1992–2014, prosentteina.

Lähde: Tilastokeskus

5. Omaisuuden jako (20 p.)

Mikko ja Johanna elävät avioliitossa, ja heillä on kaksi täysi-ikäistä lasta. Mikolla on lisäksi yksi lapsi aiemmasta avioliitosta. Mikon omaisuuden arvo on 100 000 euroa ja Johannan omaisuuden arvo 10 000 euroa. Aviopari asuu vuokra-asunnossa, eikä kummallakaan ole velkaa. Mikolla ja Johannalla ei myöskään ole avioehtosopimusta, mutta he ovat tehneet keskenään testamentin, jonka mukaan he perivät toisensa, jos puoliso kuolee. Miten omaisuus jaetaan, ja minkälaisia oikeudellisia seikkoja jaossa täytyy ottaa huomioon, jos Mikko kuolee ennen Johannaa?

6. Rikoksen määräytyminen (20 p.)

Miten rikos määrättyy Suomen lain mukaan, ja millä perusteilla rikoksesta voidaan jättää rankaisematta?

OSA II Vastaa 0–2 tehtävään.

7. Kotitalouksien kulutusmenot (30 p.)

Kuvio (aineisto 7.A) esittää yksityisten kulutusmenojen rakenteen muutoksen Suomessa vuosina 1975–2014. Luvut kertovat, kuinka monta prosenttia kotitalouksien menoista käytettiin eri tarkoituksiin.

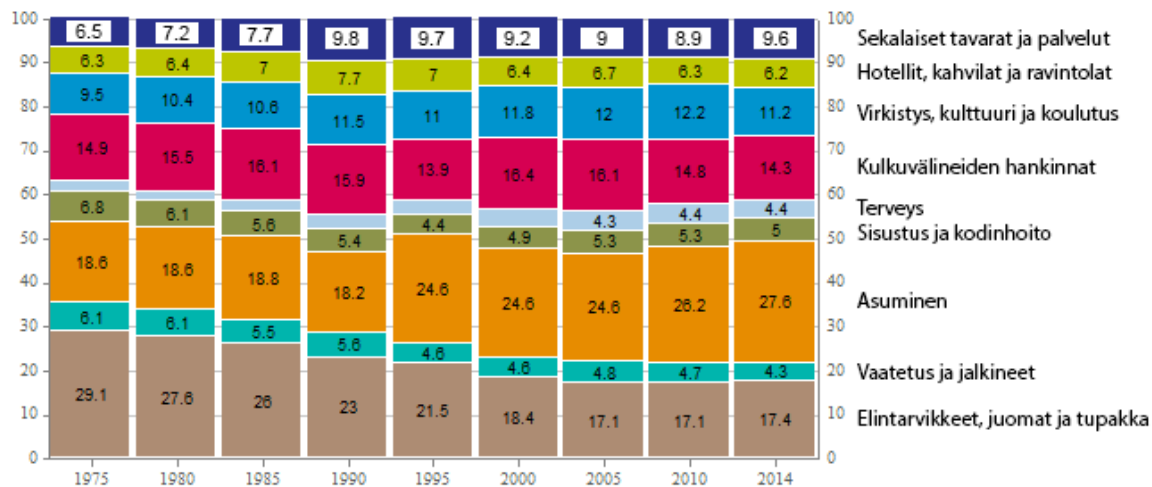
7.1. Minkä kulutusmenojen suhteellinen osuus kasvoi vuosina 1975–2014, minkä taas pieneni? (4 p.)

7.2. Erittele, mitkä tekijät ovat vaikuttaneet kuviossa (aineisto 7.A) näkyvään kehitykseen. (10 p.)

7.3. Pohdi, miksi seuraavien kotitaloustyyppien kulutusmenojen rakenteet yleensä poikkeavat toisistaan: – kahden nuoren aikuisen ja alle kouluikäisen lapsen kotitalous – kahden työssäkäyvän keski-ikäisen kaupunkilaisen kotitalous – yhden hengen eläkeläistalous (16 p.)

Aineisto: 7.A Kuvio: Eri tarkoituksiin käytetyt yksityiset kulutusmenot prosentteina kaikista yksityisistä kulutusmenoista.

Yksityiset kulutusmenot käyttötarkoituksen mukaan

(Muokkaus: YTL). Lähde: EK, Tilastokeskuksen aineistojen pohjalta. Viitattu 15.11.2017.

8. Eurovaaliehdokkaiden näkemykset Euroopan unionin ulkopolitiikasta ja roolista maailmanpolitiikassa (30 p.)

Kaavio (aineisto 8.A) esittää verkkolehti *Uuden Suomen* eurovaaliehdokkaille tekemän vaalikyselyn tulokset keväältä 2014. Tekstikatkelmat (aineistot 8.B ja 8.C) käsittelevät Euroopan unionin ulkopolitiikkaa ja unionin roolia maailmanpolitiikassa.

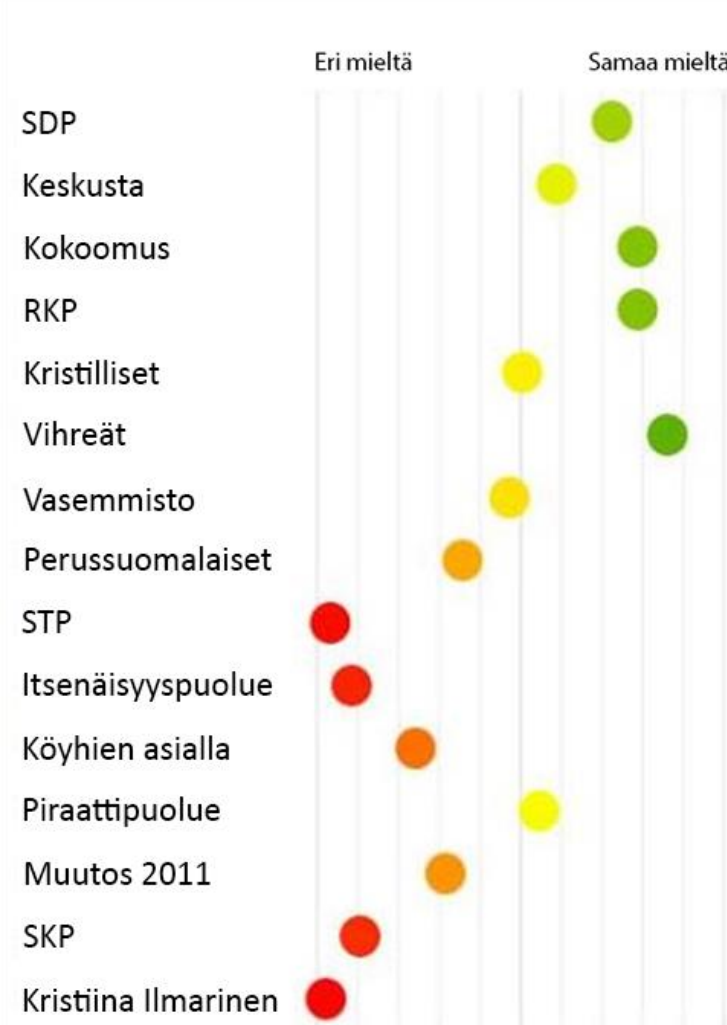
8.1. Erittele kaavion (aineisto 8.A) perusteella, minkälaisia eroja Suomen eurovaaliehdokkaiden välillä on suhtautumisessa Euroopan unionin yhteiseen ulkopolitiikkaan. Pohdi myös, mistä erot johtuvat. (6 p.)

8.2. Vertaile Suomen ulkoasiainministeriön ja Kristi Raikin näkemyksiä Euroopan unionin ulkopolitiikasta ja unionin roolista globaalissa maailmassa (aineistot 8.B ja 8.C). (12 p.)

8.3. Miten Euroopan unioni on harjoittanut ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa? Arvioi myös, miten se on onnistunut tehtävässään. (12 p.)

Aineisto: 8.A Kaavio: Verkkolehti *Uuden Suomen* vaalikysely eurovaaliehdokkaille keväällä 2014.

Uuden Suomen väite puolueiden ja valitsijayhdistysten ehdokkaille: EU:lla tulee olla yhteinen ulkopolitiikka, johon jäsenmaat sitoutuvat.

Lähde: Verkkolehti *Uuden Suomen* eurovaalikone 2014. www.uusisuomi.fi. Viitattu 15.11.2017.

8.B Tekstikatkelma: Suomen ulkoasiainministeriön tulevaisuusraportti *Ulkopolitiikka 2020*

Alkanut vuosikymmen on Euroopan unionin kansainväliselle asemalle tärkeä murrosvaihe. Globaalien valtasuhteiden muutos ja moninapaistuminen jatkuvat. EU ja Yhdysvallat joutuvat entistä useammin neuvottelupöytään Kiinan, Intian ja muiden nousevien talouksien kanssa. Maailmanpolitiikan keskiöön on noussut ongelmia, joiden ratkaiseminen ei ole mahdollista paikallisella tai alueellisella tasolla – esimerkiksi ilmastonmuutos, luonnonvarojen riittävyys, äärimmäinen köyhyys tai maailmantalouden rakenteelliset kysymykset. Viime vuosikymmeninä eurooppalainen yhteistyö ja yhdentyminen ovat saaneet pääasiallisen kimmokkeensa alueen sisäisistä ongelmista. 2010-luvulla EU-yhteistyön voidaan odottaa rakentuvan entistä selvemmin ulkosuhteiden varaan, vastauksena globaaleihin muutoksiin. Tätä myös kansalaiset odottavat unionilta. Uudessa tilanteessa EU voi menestyä vain vahvistamalla ulkopoliittikaansa ja pelaamalla yhteen.

Lähde: Suomen ulkoasiainministeriön tulevaisuusraportti *Ulkopolitiikka 2020* (julkaistu vuonna 2010)

8.C Tekstikatkelma: Ulkopoliittisen instituutin tutkija Kristi Raik

Sillä aikaa kun EU:n sisällä kiistellään eri toimijoiden – etenkin jäsenmaiden, Euroopan ulkoasiainhallinnon (EUH) ja komission – välisistä valtasuhteista ja työnjaosta, on Euroopan globaali asema väijäämättä heikkenemässä. Siksi Euroopan yhtenäisyyttä tarvitaan enemmän kuin koskaan. Globaalien valtarakenteiden muutokset herättävät vaikeita kysymyksiä: Kuka määrittelee tulevaisuudessa globaalin kanssakäymisen säännöt ja säilyykö länsimaiden johdolla luotu liberaali kansainvälinen järjestelmä? EU:lla on yhä vahvat edellytykset osallistua kansainvälisen politiikan ja talouden pelisääntöjen määrittelemiseen ja turvaamiseen. Siihen tarvitaan vahvaa EU:n yhteistä ulkopoliittikkaa ja toimivaa ulkosuhdehallintoa.

Lähde: Ulkopoliittisen instituutin tutkija Kristi Raik *politiikasta.fi*-foorumilla 12.9.2013. Viitattu 15.11.2017.

9. Välitön ja välillinen demokratia (30 p.)

9.1. Mitä demokratialla tarkoitetaan? (6 p.)

9.2. Tarkastele välittömän ja välillisen demokratian eroja. (12 p.)

9.3. Miten Walter Lippmannin tekstikatkelmassa (aineisto 9.A) mainitsemia ongelmia on pyritty ratkomaan nykyisissä välittömään ja välilliseen demokratiaan perustuvissa poliittisissa järjestelmissä? (12 p.)

Aineisto: 9.A Tekstikatkelma: Walter Lippmann, *The Phantom Public*

Olen lukenut muutamia perusoppikirjoja, joita käytetään kansalaisuuden opettamiseen kouluissa ja yliopistoissa. Luettuani niitä en voi ymmärtää, kuinka kukaan voi välttyä siltä johtopäätökseltä, että ihmisellä olisi oltava tietosanakirjan tekijän into ja rajattomasti aikaa edessään. – Eräessä 500-sivuisessa tiiviissä ja monipolvisessa kirjassa hänelle kerrotaan kaupungin ongelmista, valtiollisista ongelmista, kansallisista ongelmista, kansainvälisistä ongelmista, luottamukseen liittyvistä ongelmista, kuljetukseen liittyvistä ongelmista ja niin edespäin ad infinitum. – En löydä aikaa sen tekemiseen, mitä demokratiateoria minulta odottaa, nimittäin ilmaisemisen arvoisen mielipiteen muodostamiseen kaikista niistä asioista, joita itsehallinnollinen yhteisö joutuu kohtaamaan.

(Käännös: YTL) Lähde: Walter Lippmann, *The Phantom Public* (1927).